

ELS MALNOMS DE MONÒVER

M.ª Lluïsa POVEDA JORDÀ

INTRODUCCIÓ

Un dels aspectes més interessants de les relacions humanes i, més concretament de les existents dintre d'una comunitat, és la forma d'anomenar els seus membres. I, en les comunitats petites, en aquelles a on tothom es coneix, una manera molt habitual de fer-ho, és mitjançant el sistema de renoms.

El tema pot resultar molt interessant, però el problema el constitueix la seua font d'informació que es redueix a la tradició oral, cosa que ens acosta a un cert risc en el rigor científic. Influeix molt també en aquesta manca d'informacions, el fet que quan es tracta de malnoms un tant pejoratiu o ofensiu; la gent es nega molt sovint a oferir una informació clara sobre l'assumpte. D'altres problemes vénen de la falta d'adequació del renom a la persona que el duu, ja que aquesta l'ha rebut com a herència dels seus avantpassats en molts casos i la funció per la qual els designava ja ha deixat de tindre sentit.

Com a observació interessant, podem comentar el fet que, quan un nom és rebut per tradició familiar, es considera com a atorgador de prestigi. Tanmateix, si es tracta d'un malnom que ha estat tret al mateix posseïdor, ja no manté aquesta categoria especial i no es deslliga del sentit pejoratiu. Punt aquest molt considerat a Monòver.

També s'ha d'observar que la qüestió de l'herència té les seues «regles gramaticals» especials. És a dir, quan un renom passa d'un pare a un fill, aquest es presenta sota la forma d'un diminutiu; quan passa del marit a la dona, d'un cosí a una cosina, o simplement d'un sexe a l'altre, es feminitza, o, a l'inrevés, es masculinitza. Igualment, quan el renom roman durant diverses generacions i existeixen un nombre ben considerable de components de la família, es pluralitza (cas de la família de les «Panses» a Monòver).

Al present treball he fet un recull de 383 malnoms, incloent-hi aquells de persones que no existeixen també. És un treball fet amb la intenció d'inventariar els malnoms de Monòver, la creació dels quals era influenciada per la personalitat del poble, que, con la majoria dels pobles valencians, té com a una de les seues components principals el fet de la ironia. Una de les raons de l'abundància de castellanismes és el fet de donar als malnoms un sentit més pejoratiu. Actualment sembla haver-hi una tendència a l'estancament en la creació de nous malnoms i es mantenen els antics per transmissió hereditària.

He considerat més adequat seguir una classificació semàntica amb les indicacions del llibre de MOREU-REY. Em sembla la més escaient pel fet del grau d'elasticitat que permet en aquells casos dels quals ja no és coneguda la raó del «batejament» i que s'han de classificar d'alguna manera.

I. LA METÀFORA

A. COMPARACIÓ AMB ANIMALS

A.1. Insectes i assimilats: *La Puça, el Grill, Caparreta, el Cucat, Mosqueta, Taranta, Caparra, Mosquilla el Griller.*

A.2. Ocells: *La Pardala, el Pardal, el Pardalet, Perdiu, Canari, Gavina, Gavino* —masculinització de Gavina—, *Cucala, «Cullà»* —de cogullada esdevé caïlla, cullà—, *el Gavilàn.*

A.3. Aviram: *Quatre-galls, el Pavo, la Pava, el Pollo.*

A.4. Mamífers. Bestiar i altres domèstics: *el Burret, Conill, Ovella, el Burro Negre, Xoto, Manió, el Galgo, el Ovejo.*

A.5. Mamífers. Animals no domèstics: *El Llop, la Lloba, Pio Rabosa, Monet, Ximo el Oso Blanc, Matacà, el Zorro, el Sapo, el Víbora, la Serp Lluenta.*

A.6. Altres animals: *Caragol, Caracol, Peix de Rambla, Calamar.*

B. COMPARACIÓ AMB VEGETALS

Llinsó, Tramús, Garrofa, Nap-i-col, Bacora, Llentilla, Oliveta, Taronja, Gínjol, Clavelina, la Tarongeta, Pere Fava, Bellota, Tronxo, Galló, els Cebollos, el Olivo.

C. COMPARACIÓ AMB OBJECTES

Campana, Botija, Caseta, el Porró, Camp, Document, Xupa, Coff, Galotxa, Carrutxa, la Falç Loca, Xumenera, Martell, Panderola, el Niu, Pepe Tenda, Juano Farol, Rifle, Caramanyola, Carriles, Zepelín, el Tapa, Palanca, Tijera, la Farola, Gatillo.

D. COMPARACIÓ AMB PERSONATGES

D.1. Del cine i la televisió: *Flanagan, Burton, el Morgan.* D.2. Dels còmics: *Carpanta.*

II. CARACTERÍSTIQUES FÍSiques

A. DIMENSIONS DEL COS

A.1. Petitesa: -Adjectius que fan referència directa al seu tamany: *Menut, el Nano, Menor;* -Noms de monedes: *Cèntim;* -Noms d'oficis: *Botones;* -Altres: *Perote;* -Irònics: *La Larga.*

A.2. Corpulència: *El Dengue, Mericaneta* (ambdós eren molt esquifits), *Embà.*

A.3. Grossos o magres: -Prims: *Espelma, el Capità de les Calaveres, Toni el Sequet, el Secall, Ciri, Fideo, D. Nuez* (l'anomenaven així perquè de tan prim com era només se li veia «la nuez»); -Grossos: *Cansalà, el Bomba, el Bolo Crespo, el Boles, Fati.*

B. EL COLOR DE LA PELL

La Mora, la Moreta, Blau, Blanco, Blanquito.

C. EL CABELL I EL PÈL

—Pel color: *El Roig, el Moreno, Pèl de Codony, Roget, Dorat, el Pelo Zorro*; -Per la forma: *Grenya, Pirraca* (perquè portava el monyo fent una forma de pirri permanent); -Per absència: *Pelailla, Pelao*; -Per abundància: *El Pelut, el Peluco, la Peluca*; -Per la forma i abundància de les celles: *El Dimoni* (tenia les celles molt peludes i en punta i per això semblava un dimoni); -Per la barba i bigot: *Mostatxo, Bigot, Barbilleos*.

D. EL CAP I PARTS DEL CAP

D.1. Tamany: *Cabotón*.

D.2. Els ulls: *Tatxa* (perquè tenia una tatxeta als ulls), *el Xinet* (perquè tenia els ulls allargats com els dels xinesos), *Ulls de Mula*.

D.3. Les orelles: *Oreja*.

D.4. El nas: *El Xato, el Xato Escarolines* —de les Carolines—.

D.5. Els llavis: *La Morreta, Morrillo, Morrito*.

D.6. Les dents: *Queixal, el Mellao*.

D.7. La cara: *Au de Pava* (perquè tenia la cara plena de pigotes), *el Vellet* (perquè tenia la cara molt arrugada).

E. COS I MEMBRES

E.1. Les cames: *Pates, Pates d'Ànec, Pantorrilla*.

E.2. Els peus: *Sabatolo* (tenia uns peus tan grans que les sabates eren enormes).

E.3. Peculiaritats en el parlar: *Tartaja*.

E.4. Peculiaritats en el caminar: *El Catxo, la Catxa, «la Mòmia Andante»*.

E.5. Bellesa i lletgesa: -Irònics: *Bufó, Mis Ubeda, el Templaet, Caio, el Paje, Maleno* (era un home lletgíssim).

E.6. Deformacions físiques: *El Tort del Portal, Porrete* (li diuen porrete perquè té un dit que no està complet).

E.7. Malalties: *El Pupa, el Dolorós*.

III. EL VESTIT

—Manies indumentàries: *Gorrita, Polaina, Boina, Pantaló, Jacarra, Xamarra, Cascarra, Luto, Rascaiu* (sempre portava un guardapols negre i llarg i semblava un rascaiu), *Flare* (portava sempre una brusa tan gran que semblava un frare).

—El mal vestir: *Brutícia i deixadesa: Guixa, Xixola, Cona, Xarxó, el Gorri, Botana*.

—El vestir extremat: *Presumits: La Campeón, Perla, Sabatini*.

IV. SINGULARITATS DEL CARÀCTER

- Amb al·lusió directa al factor potestat: *El Rei, el Conde, el Senyó*.
- Avars: *Rosegó* (té milions i sempre va com un mort de gana), *Tomàs el Retallat* (tenia una botiga de teles i retallava molt els trossos de tela que venia), *Taleco*.
- Pobres: *Misèria*.
- Presumits i fanfarrons en general: *El Arquitecto* (era un paleta que sempre presumia de les seues obres molt, però tot allò que feia, ho feia malament).
- Ineptes i beneïtons: *Casporra, Suria, Tarugo, Retaco, Ninot*.
- Mandres y cansats: *El Ràpid* (no tenia mai ganes de fer res, per això era el ràpid perquè com no feia les coses que li demanaven, acabava sempre molt prompte).
- Els bruts i de mal costums: *Petero, Pixa-Sacs, Caga-bultos, Pixirri, Juano Merda*.
- Bevedors: *Pixquetes* (perquè sempre beu a glopets), *Xumarat, Mina*.
- Amics de gresca i destorbs: *Mandanga, Xaranga*.
- El xerraires: *Cotorro, Mut*.
- Porucs: *Cagarruta*.
- Els massa vius i mancats d'escrúpols: *Tunante, Cara, la Pillina*.
- Els tranquils: *Frescoreta, Paco Pansa, el Panso, Llana*.
- Amables i gentils: *El Tendre, el Bueno, el Papaïto*.
- Dolents: *Caena* (era molt dolent de xicotet i li va quedar el nom de *Caena* per això, perquè a Monòver a qui és molt dolent li diuen *caena* per comparació amb una cadena).
- El sexe: *Tafarrín*.
- Les prostitutes: *La Follina, la Bufona, la Joaneta Reina, la Gata, las Cocas*.
- Els efeminats: *La Bella, el Xatxe*.
- Els vanitosos: *Casta*.
- Els explotadors: *D. Jacobo* (a Monòver hi ha costum d'anomenar a aquest tipus de gent que explota als altres «D. Jacobo»).
- Els valents: *El Valent*.

V. ELS OFICIS

A. Renoms que expressen oficis i professions: *Mecànic, Torero, el Xufero, el Llauraó, l'Esquilaó, el Mançanero, el Llandé, Minero, Paveró, l'Estoré, el Canyissé, el Sabaté, l'Estudiant, el Maseró, el Calderé, l'Estanqué, el Ceré, el Panaé, el Graneré, el Mangrané, el Tapenero, el Pellejero, el Tramussero, el Panyero, el Caminero, el Tartanero, el Carbonero, el Curiero, el Datilero, el Tomatero, Paco el Pastó, «Llorenso el Cotxero», el Colomé, el Teniente*.

B. L'ofici utilitzant el nom de l'objecte: *Pelletes* (venia pells de conill), *Cabra*.

C. Altres renoms (ironia): *Transparent* (el seu ofici era fer d'apuntador al teatre i com que se'l sentia però no se'l podia veure l'anomenaven transparent).

D. Oficis indicats per un sintagma verbal: *Matxaco* (era un sabater).

VI. DEDICACIONS NO PROFESSIONALS

A. La música: *Pifaino, Murga, Xaramita, Mandúrria, el Requinto, «Boe»* (d'oboè).

B. El ball: *Samba, el Ballaó*.

C. Esports i jocs: -Els aficionats al futbol: *Penjol* (li deien així perquè era el nom del camp de futbol a on anava a jugar); -Joc de cartes: *Tute, Mala* (la groga, el nou d'oros en el joc del burro).

D. Gustos de menjar i beure. Dites referides al menjar i beure: *Putxero* (sempre que li preguntaven què havia dinat, contestava que putxero), *el Bollit, Pa Torrat, Empanà, Tonya, Xulla, Ros-tiora, Farina, Coqueta, Santana* (a l'hora de menjar bajoquetes sempre demanava les de santana, un tipus de bajoca anomenada així).

E. Dedicacions religioses: *El Vicari, el Hermano, Coriste, el Macareno, el Resaó* (anava per les cases resant cada vegada que hi havia un mort), *el Monesillo* (va ser escolà de petit i ja se li ha quedat), *Salve, Deuet* (participava als tribunals que es feien a Monòver antigament després de les processons de setmana santa als quals es jutjava a Crist), *el Senyó* (també participava en aquests tribunals i feia de senyor).

F. Irònics: *El Beato, el Frailón, la Bella, el Bueno, el Mut*.

G. Manies diverses i costums: *El Xapa-cucs, el Xapa-xarcos, el Pela-mistos, Furta-burros*.

H. mots extrets de frases habituals: *El Justo* (li diuen *el Justo* perquè sempre que el veuen fan aquesta frase: «Los justos siempre van al cielo»).

VII. FETS EPISÒDICS

Villena (pels seus viatges a Villena a veure si ja han madurat els alls), *La Catxarra* (perquè se li va trencar un catxarro), *el Pinosero* (perquè li va furtar la núvia a un home del Pinós).

VIII. PARENTIUS

El Germà dels Bessons, el Bessó, Tato (hipocorístic indicant el germà major d'una família).

IX. PRENOMS I COGNOMS

A. Els prenom: -Derivats: *Peraca, Pascualón, La Lisaca, Fidelis*; -Afèresi: *Clauet* (de Nicolau), *Tano* (de Caietano), *Ximo* i *Ximaco* (de Joaquim), *Toneta* (d'Antònia), *Càrpio* (de Policarp), *Sentín* (de Marcelino). Masculinitzacions i feminitzacions: *Belo* (d'Isabela), *Pola* (de Leopoldo); -Identificació: *Joselito* (indicava l'afició al torèig que tenia el batejat ja que Joselito era el nom d'un torero); -Altres: *Carlos, Maurícia, Flora, Rufo, Hipòlito, La Meri, Harri, La Marta, Fabrilo, Amaro, Torúbio* (Toribio).

B. Els cognoms: *Cardosa, Conrat, Galià*.

X. TOPONÍMIA

—Gentilicis pròpiament dits: *El Català 1* (és de Barcelona), *el Català 2* (és de Tarragona), *El*

Romanero (de la Romana), *el Castellanet* (de Múrcia), *el Forastero*, «*el Alcarreño*», «*el Manchego*», «*el Malagueño*», «*el Lorqueño*», «*el Maño*».

—Ètnia: *El corset*. -Per analogia.

—Noms de ciutats, països o regions del món: *Marsella*, *Pisa*, *Madrid*, *Marroc*, *Califòrnia*, *Tetuan*.

—Toponímia urbana: *Dos Pisos*, *Caseta*.

—Toponímia rural: *Barrancos*, *Rambla*, *Canyaeta*, *Corralón*, *la Ribeta*, *Zafra*, *Garrinxo*. Compostos: «*Pepe Santabàrbera*» (vivia a prop de l'Ermita de Sta. Bàrbara), *Pepe la Sènia*, *Pepe la Cueva* (vivia a una cova), «*Enrique el des Torres*» (de les Torres).

XI. TOTALMENT DESCONEGUTS

Bugarrell (podria vindre del mot compost boga-ravell?), *Carruana*, *Bogatgi*, *Cabirotis*, *Balios*.